

ΧΡΟΝΙΚΟ ΙΔΡΥΣΕΩΣ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ ΤΗΣ ΘΑΣΟΥ

Κων/νος Α. Τσιάτας

Για τους αλήστου μνήμης Έλληνες Ισραηλίτες λέγαμε ότι ο Εβραίος άμα μπατακιάνει, τα παλιά τεφτέρια ξεφλαδίζει.

Έτσι και 'γω τώρα που έγινα εβδομηκονταπεντάρης και γέρασα και δεν έχω τι άλλο να κάνω, αναδιψώ χαρτιά και ιστορίες, που σαν γραμματέας του χωριού μας επί τριάκοντα πέντε συναπτά έτη υπηρέτησα, έζησα από κοντά και άκουσα από παλιούς και γράφω για να μείνουν στους μεταγενεστέρους.

Και προκειμένου να γράψω πώς έγιναν τα δύο εν Θάσω λειτουργούντα σήμερα γυμνάσια, θα πάγω εξήκοντα τρία χρόνια πίσω, στο έτος 1922, όταν μετά την Μικρασιατική καταστροφήν ιδρύθησαν και ελειτούργησαν τα πρώτα δύο εν Θάσω και Λιμεναρίοις ημιγυμνάσια του Δημοσίου, εις το οποίον των Λιμεναρίων εφοίτησα και απεφοίτησα της Γ' τάξεως κατά το έτος 1925, τυχών του υπ' αριθ. 3/25-6-1925 ενδεικτικού προαγωγής εις την Δ' τάξιν με βαθμόν και διαγωγήν λίαν καλώς ($8\frac{1}{2}$), ως το εις χείρας μου ενδεικτικόν του ημιγυμνασίου Κάστρου-Λιμεναρίων της νήσου Θάσου, με διευθυντήν τον μακαρίτην καθηγητήν Μιχαήλ Νικολαΐδην.

Τα γυμνάσια αυτά ιδρύθηκαν κατ' ανάγκην και ελειτούργησαν σε αίθουσες εντός των Δημοτικών σχολείων, γιατί δεν υπήρχαν τότε άλλες αίθουσες ή κτήρια, για να απασχοληθούν οι εκ Μικράς Ασίας ελθόντες εκπαιδευτικοί, οι οποίοι στο ημιγυμνάσιο Λιμεναρίων ήσαν οι Μιχαήλ Νικολαΐδης, καθηγητής της περιφήμου Ευαγγελικής Σχολής της Σμύρνης και ο Ιωάννης Μεταξάς, ηλικιωμένοι, αν μη γεροντάκια και οι δύο και μακαρίτες ήδη.

Καθ' όμοιον τρόπον ιδρύθη και ελειτούργησε τότε και στο παλάτι Λιμεναρίων υπό της αμερικανικής οργανώσεως «εγγύς Ανατολή» παιδόπολις προστασίας και περιθάλψεως των ανηλίκων παιδιών που έχασαν κατά την λαίλαπα του πολέμου και της καταστροφής τους γονείς των και ήταν να τα κλαις και να τα λυπάσαι.

Με αυτή την αιτία και αρχή συνεστήθη τότε και μητρόπολις στη Θάσο, αποσπασθείσης εκ της τοιαύτης Μαρωνείας και Θάσου εις ην υπήγετο, με

μητροπολίτη ένα Πόντιο δεσπότη, Γεώργιο ονόματι, μετατεθέντα μετέπειτα εις την μητρόπολιν Παραμυθιάς, λόγω καταργήσεως της μητροπόλεως Θάσου και υπαχθείσης της Θάσου, εισηγήσει ποιος ξέρει ποιανού αδαούς επισκόπου, εις την μητρόπολιν Λήμνου, με την οποίαν ουδεμίαν επαφήν και σχέσιν είχεν η Θάσος, η οποία τελικώς υπήχθη εις την μητρόπολιν Φιλίππων, Νεαπόλεως και Θάσου, όπου καθ' όλα ανήκεν.

Οι πρώτοι μαθηταί, που εγγραφήκαμε το 1922 στο ημιγυμνάσιο Λιμεναρίων και αποφοιτήσαμε τούτου, είμασταν οι Πολύγνωτος Παπαγεωργίου και Αύγουστος Προέδρου (δικηγόρος), μακαρίτες ήδη, και εν ζωή ο υποφαινόμενος και αι Χιόνα Λαμπίρη, χήρα Γεωργίου Κοντογεώργη, και Χιόνα Κρητικού, χήρα Αλκιβιάδη Αθανασιάδη· μετά φοίτησαν σ' αυτό ο μακαρίτης δικηγόρος Βασίλης Κρητικός, ο συνταξιούχος δικαστικός Βενιζέλος Προέδρου και πολλοί άλλοι μέχρι του έτους 1930, ότε έπαυσε η λειτουργία του ελλείψει μαθητών.

Το μόνο που μένει στη μνήμη μου από 'κείνα τα αμέριμνα παιδικά σχολικά χρόνια είναι ότι, όταν τα απογεύματα κάναμε καμιά βαρκάδα στη θάλασσα, την επομένη ο καθηγητής Μεταξάς, ο οποίος έμενε στο σπίτι της Βιργινίας χήρας Αντώνη Κρητικού, δίπλα στο ξενοδοχείο Μένελ, μας έκανε τη σχετική παρατήρηση και 'μεις απορούσαμε πώς υπέπιπτε τούτο στην αντίληψή του, χωρίς να σκεπτόμαστε ότι είχε διόπτρες (κυάλια) και από το μπαλκόνι του σπιτιού του παρακολουθούσε όλη τη βόλτα μας· ολόχαρα δε είμασταν, όταν έβρεχε και κατέβαινε ο Καστρινός ο λάκκος και δεν μπορούσαν οι καθηγηταί λόγω ηλικίας να περάσουν τη παλαταργιά (πρόχειρη γέφυρα με ξύλα), και δεν είχαμε σχολείο.

Τα χρόνια πέρασαν και από το 1930 που έπαυσε η λειτουργία του ημιγυμνασίου κατά τα ανωτέρω, ήρθε ο πόλεμος, η κατοχή και ο συμμοριτοπόλεμος και η σιγή ιχθύος του κράτους για την ίδρυση και λειτουργία γυμνασίων, ότε κατά το έτος 1958 ίδρυσαν ιδιωτικά γυμνάσια, στη Θάσο ο καθηγητής Λόβουλος και στα Λιμενάρια ο καθηγητής Κυριακίδης, τα οποία και αυτά έπαυσαν να λειτουργούν από του έτους 1965, διότι εδέησε να αποφασισθεί υπό του ελληνικού κράτους η ίδρυσις και λειτουργία γυμνασίων εν Θάσω και Λιμεναρίοις, τα οποία κατ' αρχήν ελειτούργησαν εις ιδιωτικά κτήρια και μετά εις κατασκευασθέντα υπό του κράτους νεότευκτα διδακτήρια.

Και τώρα στην ουσία των πραγμάτων και των γεγονότων, τα οποία ήγαγον το κράτος εις την απόφασιν της ιδρύσεως και λειτουργίας των γυμνασίων.

Διαβάζοντας ημέραν τινά το υπ' αριθ. 489/3-5-1963 φύλλον της εν Θεσσαλονίκη εκδιδομένης εφημερίδος «Ελευθερος Λαός», αναγραφούσης εις την πρώτην σελίδα ότι εις διαφόρους περιοχάς της χώρας ιδρύονται 22 νέα γυμνάσια το προσεχές σχολικόν έτος και έτερα 26 γυμνασιακά παραρτήματα με-

πχτρέπονται εις πλήρη γυμνάσια χωρίς εις αυτά να περιλαμβάνεται και η Θάσος, ενώ το εν τη νήσω Σαμοθράκη λειτουργούν γυμνασιακόν παράρτημα μετετρέπετο εις γυμνάσιον πρώτης βαθμίδος, σηκώθηκαν οι τρίχες της κεφαλής μου και ανέβηκε το αίμα στο κεφάλι μου και κάθησα και άνευ διαταγής τινός ή συνεργασίας μετά του προέδρου της Κοινότητος σκάρωσα την κατωτέρω υπ' αριθ. 645/6-5-1963 αναφοράν της κοινότητος Θεολόγου προς το Σον-Υπουργείον Εθνικής Παιδείας δια του κ. Νομάρχου Καβάλας Αθήνας, έχουσαν ούτω :

Θέμα: «Περί ιδρύσεως γυμνασίου εις νήσον Θάσον».

Λαμβάνομεν την τιμήν να αναφέρωμεν υμίν ότι εις τας ημερησίας εφημερίδας της χώρας της 3ης Μαΐου 1963 ανεγνώσαμεν ότι διά διατάγματος υπογραφέντος υπό του υπουργού Παιδείας ιδρύονται εις διαφόρους περιφέρειας της χώρας και θα λειτουργήσουν από του προσεχούς σχολικού έτους 1963-64 είκοσι δύο νέα γυμνάσια· επίσης ότι έτερα είκοσι έξ γυμνασιακά παραρτήματα μετατρέπονται εις πλήρη γυμνάσια ή γυμνάσια πρώτης βαθμίδος.

Εκ της αναγνώσεως των πόλεων εις τας οποίας κατά τα ανωτέρω ιδρύονται τα γυμνάσια και γυμνασιακά παραρτήματα, παρατηρούμεν ότι το πλείστον τούτων ιδρύονται εις τας παλαιάς χώρας και ελάχιστα ως σταγών εν τω ωκεανώ εις τας νέας χώρας, ωσάν τα σύνορα της των Ελλήνων χώρας και κράτους να είναι κάτω του Ολύμπου, ως διάφοροι ανθέλληνες καλοθεληταί διατείνονται και ωσάν η Μακεδονία, Ήπειρος και Θράκη να είναι σερβικαί, αλβανικαί, βουλγαρικαί ή τουρκικαί, ως περί τούτου διατείνονται οι εκ βορρά γείτονές μας, αξιούντες την κατάληψιν των εδαφών των χωρών τούτων.

Εκτός τούτων παρατηρούμεν ότι εν τη νήσω Σαμοθράκη του νομού Έβρου, αριθμούση κατά την απογραφήν του έτους 1951 μίαν μόνον Κοινότητα και πληθυσμόν 4.258 κατοίκων, μετατρέπεται εις γυμνάσιον πρώτης βαθμίδος το εκείσε λειτουργούν γυμνασιακόν παράρτημα, ενώ αντιθέτως εν τη νήσω Θάσω του νομού Καβάλας, αριθμούση κατά την απογραφήν του έτους 1951 ένδεκα Κοινότητας και πληθυσμόν 15.208 κατοίκων, ούτε γυμνάσιον, ούτε καν γυμνασιακόν παράρτημα υπάρχει, ωσάν η νήσος Θάσος να είναι άγνωστος τη Διοικήσει του ελληνικού κράτους.

Προς τούτο αναφέρομεν προς γνώσιν του Σου Υπουργείου ότι η νήσος Θάσος, υπαγομένη εις τον νομόν Καβάλας, είναι τρίτη τουριστική νήσος της χώρας, με πληθυσμόν αμιγή ελληνικόν και χριστιανικόν ορθόδοξον, έχει πολλούς επιστήμονας και καλλιτέχνας έτι εν τη χώρα μας και τω εξωτερικώ, επιφανείς πολιτικούς άνδρας διατελέσαντας κατ' επανάληψιν υπουργούς, και η σημερινή νεολαία της διψά διά μόρφωσιν και μάθησιν, δια την παροχήν των

οποίων ιδρύθησαν και λειτουργούν εν Θάσσω δύο γυμνάσια, ιδιωτικά όμως και ουχί του Δημοσίου, δια την ίδρυσιν και λειτουργίαν του οποίου υπάρχει εις το κέντρον της νήσου κατάλληλον προς τούτο οίκημα εν τη κοινότητι Καλλιράχης.

Κατά συνέπειαν τούτων πολλήν αν χάριν θα ωφείλαμεν τω Σεβαστώ Υπουργείω, όπως ευαρεστηθεί και μας γνωρίσει με ποίον γνώμονα και με ποία νόμιμα, δίκαια και λογικά κριτήρια γίνεται η ίδρυσις των γυμνασίων, εις τρόπον ώστε πολυπληθείς ως η της νήσου Θάσου περιοχάι να μην έχουσι γυμνάσια και ολιγάριθμοι τοιαύται ως η της γειτονικής προς την νήσον Θάσον νήσου Σαμοθράκης να έχουσι γυμνάσια, ενεργήσῃ δε ἔστω και εκ των υστέρων διά την ίδρυσιν και λειτουργίαν εν Θάσσω γυμνασίου, ούτινος απόλυτον ανάγκην έχει ο τόπος και δι' εθνικούς ἔτι λόγους.

Μετά σεβασμού ο πρόεδρος Κοινότητος (Τ.Σ.) Υπογραφή.

Υποβάλλεται: 1) Βουλὴν Ελλήνων Αθήνας, 2) Πολιτικόν Γραφεῖον κ. Προέδρου Κυβερνήσεως Αθήνας, 3) Νομαρχίαν Καβάλας Καβάλαν, 4) Βουλευτάς Νομού κ.κ. Αύγουστον Θεολογίτην, Νικόλαον Μάρτην, Κων/τίνον Βενέτην, Αθήνας, με την παράκλησιν ενεργείας διαβημάτων αρμοδίως δια την ίδρυσιν και λειτουργίαν εν Θάσσω γυμνασίου.

Κοινοποιείται: Προέδρους κοινοτήτων Θάσου, με την παράκλησιν αναλόγου ενεργείας διαβημάτων δια την ίδρυσιν και λειτουργίαν εν Θάσσω γυμνασίου.

Σαν να μη ἔφτανε το θράσος, ας μου επιτραπεί να εκφρασθῶ, της προς το Υπουργεῖον Παιδείας αναφοράς ταύτης, ἔδωσα ἓνα αντίτυπο αὐτῆς και εις τον εκ Καλλιράχης μακαρίτην ἰατρόν Θεόδωρον Παπαδημητρίου, ο οποίος με σχετική εισήγησή του, γιατί πρότεινα τη λειτουργία του γυμνασίου στην Καλλιράχη, όπου υπάρχει κτήριο πολύτιμο και κατάλληλο για τη δουλειά αὐτή κατά την τότε εποχή της φτώχειας, τη δημοσίευσε στο υπ' αριθ. 3222/14-5-1963 φύλλον της εφημερίδος «Πρωινή» Καβάλας και ἔτσι ἄρχισε μια μεγάλη διεκυστίνδα τρεχαμάτων και ενεργειῶν ἀπ' ὅλους τους πολιτευτάς, το Νομάρχη και τον τύπο της Καβάλας για την ίδρυση γυμνασίων εις Θάσον, δεχθεῖς τας παρατηρήσεις του μακαρίτη Θεολογίτη με τον οποίον εἶχαμε στενές επαφές και σχέσεις, του τότε Διευθυντοῦ Νομαρχίας Καβάλας Ευθυμίου Θεοδωρίδῃ εκ Σιατίστης και του τότε Διοικητοῦ Χωροφυλακῆς Καβάλας Λυκάρτση εκ Λαγκαδάς, οἱ οποίοι με παρετήρησαν δια το θράσος της αναφοράς, καίτοι ὅπως μού 'λεγαν ἦσαν και αυτοί Νεολλαδίτες, ἀλλ' ἐπὶ τη απαντήσῃ και απολογία μου ὅτι αν δεν τα ἔγραφα ἔτσι, δεν θα ξεσηκωνόταν ὅλοι για τα γυμνάσια, αἱ παρατηρήσεις των κατέπιπταν και πῆγαιναν περίπατο.

Μετά την υποβολήν και κοινοποίησιν της αναφοράς αὐτῆς ἐπηκολούθη-

σαν γραφειοκρατικώς τα κατωτέρω έγγραφα, κοινοποιηθέντα τη κοινότητι Θεολόγου.

1) Η υπ' αριθ. 15469/31-5-1963 αναφορά Νομαρχίας Καβάλας, υποβαλλούσης ανωτέρω αναφοράν Υπουργείον Παιδείας.

2) Το υπ' αριθ. 7578/1527/22-5-1963 έγγραφον της Βουλής των Ελλήνων αποστελλούσης ανωτέρω αναφοράν Υπουργείον Παιδείας.

3) Το υπ' αριθ. 14931/20-5-1963 έγγραφον του κ. Προέδρου Κυβερνήσεως διαβιβάζοντος ανωτέρω αναφοράν Υπουργείον Παιδείας.

4) Το υπ' αριθ. 14/2313/16-5-1963 τηλεγράφημα του βουλευτού και υπουργού κ. Αυγ. Θεολογίτη προς κοινότητα Θεολόγου περί συσκέψεως βουλευτών και νομάρχου Καβάλας μετά Υπουργού Παιδείας κ. Γρηγ. Κασσιμάτη και διαταγής Επιθεωρητού Μέσης Εκπαιδεύσεως Καβάλας περιοδεύσει Θάσον και αναφέρει πού δέον λειτουργήσουν ιδρυθησόμενα δύο γυμνάσια.

5) Το υπ' αριθ. 7005/16-5-1963 τηλεγράφημα του βουλευτού κ. Κωνστ. Βενέτη, ως ανωτέρω κ. Θεολογίτη, και ιδρύσεως γυμνασίου έτος 1964.

6) Η υπ' αριθ. 415/14-5-1963 αναφορά κοινότητας Μαριών προς Υπουργείον Εθνικής Παιδείας περί ιδρύσεως και λειτουργίας δημοσίου γυμνασίου εν τη νήσω Θάσω, κοινοποιηθείσα κοινότητα Θεολόγου, πράγμα που είναι προς τιμήν της Κοινότητος ταύτης, διότι μόνη αυτή μας εγνώρισε σχετικήν ενέργειάν της, ενώ άπασαι αι λοιπαί Κοινότητες απηξίωσαν να μας γνωρίσουν αν ενήργησαν τι επί του προκειμένου, αλλ' έστω προς γνώσιν των Θασίων ότι κατά τα χρόνια της τουρκοκρατίας της Θάσου, μετά τα κεφαλοχώρια του Θεολόγου και Παναγίας, οι Μαριές είχαν το καλύτερο σχολειό χάρις στον μεγάλο τσορμπατζή και προύχοντά της Δημ. Θωμαΐδην, για τον οποίον πολλά γράφει στην περί Θάσου ιστορίαν του του έτους 1953 ο καθηγητής της Νεοελληνικής Ιστορίας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης κ. Απόστολος Βακαλόπουλος και μετά το Κάστρο, στο οποίον το 1910 ήταν δάσκαλος ο μακαρίτης Νικόλαος Μερτζιανίδης, μετέπειτα βιβλιοχαρτοπώλης «Απόλλων» Καβάλας, οι διανοούμενοι των τότε χρόνων.

Εκ των εφημερίδων δε έγραψαν ο «Ταχυδρόμος» Καβάλας στο υπ' αριθ. 8761/17-5-1963 φύλλον του, σελίς 1η, «κατά πληροφορίας εξ Αθηνών εκκρεμή θέματα της Καβάλας συνεζητήθησαν με Υπουργούς, κοινά διαβήματα του νομάρχου κ. Αθαν. Γαϊταντζή και των βουλευτών κ.κ. Θεολογίτη, Μάρτη, Βενέτη, γυμνάσια εις Θάσον και Νικήσιανην, και σελίς 4η «ίδρυσις νέων γυμνασίων».

Των ανωτέρω αναφορών, εγγράφων και εφημερίδων δύναται να λάβει γνώσιν πας ενδιαφερόμενος από το αρχείον της κοινότητος Θεολόγου και των εφημερίδων, εις άπάσας δε τας κοινότητας Θάσου ευρίσκεται κοινοποιημένη η υπ' αριθ. 645/6-5-1963 αναφορά της κοινότητος Θεολόγου προς το Υπουρ-

γείον Εθνικής Παιδείας «περί ιδρύσεως γυμνασίου εις Θάσον».

Κατά την συζήτησιν εις το Υπουργείον Παιδείας για την ίδρυση των γυμνασίων ευρέθη, όπως μου 'λεγε ο μακαρίτης Θεολογίτης εις το Υπουργείον, έκθεσις και πρότασις του κατά το έτος 1930 Επιθεωρητού Μέσης Εκπαιδεύσεως Καβάλας περί ιδρύσεως γυμνασίου εις Θεολόγον-Θάσου, του οποίου το δημοτικόν σχολείον είχε τότε 250 μαθητάς και σήμερα 70 μόνον.

Εδώ επιτραπήτω μοι να κάνω μια σχετική παρέκκλιση και να πω ότι είχα σύγγραμμο καθηγητή Λατινικών, εκ Μεσολογγίου καταγόμενον, ονόματι Θεόδωρον Τασόπουλον, μακαρίτην ήδη, αποβιώσαντα το έτος 1982, ο οποίος το έτος 1939 ήτο καθηγητής Λατινικών στο γυμνάσιο Καβάλας και είχε μαθητάς του πολλούς Καβαλιώτες που τον θυμούνται.

Αυτός ο σύγγραμβρός μου και η γυναίκα του και γυναικαδέλφη μου, που είναι και αυτή καθηγήτρια φιλόλογος, είχαν πολύ γνωστό τους τα ανωτέρω χρόνια της ενεργείας ιδρύσεως και λειτουργίας των γυμνασίων στη Θάσο, τον αντιπρόεδρο του Ανωτάτου Εκπαιδευτικού Συμβουλίου του Κράτους, Κεφαλήνα την καταγωγήν, Χρήστο Θεοδωράτο.

Με τη γνωριμία που είχαμε μ' αυτόν είπαμε να ανακινήσουμε την υπόθεση ιδρύσεως γυμνασίου στο Θεολόγο, με βάση την ανωτέρω κατά το έτος 1930 ευρεθείσαν στο Υπουργείο Παιδείας έκθεση και πρόταση του τότε επιθεωρητού Μέσης Εκπαιδεύσεως Καβάλας, αλλ' ερωτήσαντες την Διεύθυνσιν του Δημοτικού Σχολείου Θεολόγου πόσους μαθητάς είχε το σχολείο, πήραμε την απάντηση ότι είχε μέχρι 130 τοιούτους και έτσι εγκαταλείψαμε κάθε σχετική ενέργεια λόγω του μικρού αριθμού των μαθητών.